

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи з дисципліни
«ПСИХОЛОГІЯ»
для студентів освітнього ступеню «Бакалавр»
денної та заочної форми навчання
всіх спеціальностей

УДК 159.9

М 54

Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни Психологія для студентів всіх спеціальностей освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форми навчання / уклад. О. В. Сервачак. – Покровськ : ДонНТУ, 2020. – 34 с.

У методичних рекомендаціях викладено загальні положення та тематичний зміст самостійної роботи з дисципліни «Психології». Наведено перелік питань для підготовки до практичних занять, література для самостійної роботи, наведені тестові питання, творчі завдання та питання для самоконтролю.

Укладач: Сервачак О.В., к.пс.н., доцент кафедри історії та права,.

Рецензент: Дмитрик І. О., к.іст.н., завідувач кафедри історії та права

Відповідальний за випуск: Дмитрик І. О., завідувач кафедри історії та права

Затверджено навчально-методичним відділом ДонНТУ,
протокол № 9 від 24.03.2020 р.

Розглянуто на засіданні кафедри історії та права,
протокол № 12 від 12.03.2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1.ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	4
2.МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	5
3. РОЗРОБКА ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗА ТЕМАМИ, ТЕСТИ, ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ.....	6
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	32

ВСТУП

Метою викладання курсу «Психологія» є сприяння особистісному зростанню майбутніх фахівців; формування інтелектуальної мобільності й динамічної психологічної адаптації, зокрема навичок регулювання власного психологічного стану, побудові оптимальних міжособистісних, ділових та сімейних взаємовідносин.

Завданням курсу «Психологія» є забезпечення студентів знаннями принципів й закономірностей функціонування психіки й проявів особистості, механізмів спілкування; формування уявлення про основні тенденції розвитку психології, її основних сучасних напрямків і концепцій.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні категорії та поняття дисципліни;
- орієнтуватися у структурі особистісної сфери людини;
- розуміти психологічні механізми взаємодії людини з природним і соціальним середовищем, опанувати закономірності ефективної комунікації, що дозволяє виконувати поставлені задачі найбільш гуманним та економічним шляхом;
- усвідомити гуманістичну природу психологічного знання.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Психологія» студент повинен вміти:

- аналізувати основні процеси та явища внутрішнього світу людини;
- будувати універсальну мікромодель соціальної взаємодії у процесі суспільної діяльності та особистого життя;
- визначати засоби оптимізації і здійснювати саморегуляцію в процесі соціальної взаємодії.
- проектувати напрямки особистісного та професійного розвитку.

Основним завданням організації самостійної роботи студентів з курсу «Психологія» є навчити студентів свідомо працювати з тематичним навчальним матеріалом та з науковими текстами, розвивати навички самоаналізу, самоорганізації, сформулювати мотивацію та практичні навички самопроектування та самовиховання.

Самостійна робота здійснюється у межах часу, запланованого на неї у робочій програмі дисципліни, контролюється як на аудиторних заняттях, так і на консультаціях. Змістовно самостійна робота продовжує навчальну діяльність студентів на лекціях і практичних заняттях і спрямована на закріплення теоретичних знань і навичок, отриманих на цих заняттях. Оцінка самостійної роботи студентів робиться на підставі зроблених ними повідомлень, виступів на практичних заняттях, текстів підготовлених промов, захисті рефератів пошуково-аналітична; творча наукова. тощо.

1.ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Психіка як предмет психології.			
1	Опрацювання теми: «Людина і її внутрішній світ як об’єкт психологічної науки».	3	5
2	Опрацювання теми: «Основні категорії психології».	3	5
3	Опрацювання теми: «Соціобіологічне підґрунтя психіки».	3	5
	Разом за змістовим модулем 1	9	15
Змістовий модуль 2. Проблема особистості в психології			
4	Опрацювання теми:«Психологічна структура особистості».	3	5
5	Опрацювання теми: «Темперамент. Особливості характеру як психічного феномена»	3	5
6	Опрацювання теми:«Здібності як психологічний феномен».	3	5
7	Опрацювання теми: «Характеристика психічних процесів та психічних станів».	3	5
8	Опрацювання теми: «Життєвий сценарій особистості. Процес становлення і розвитку особистості»	3	5
	Разом за змістовим модулем 2	15	25
Змістовний модуль 3. Роль спілкування в психічному розвитку і професійної діяльності людини			
9	Опрацювання теми: «Психологічні аспекти спілкування»	2	7
10	Опрацювання теми: «Психологія соціального сприйняття»	2	5
11	Опрацювання теми: «Механізми спілкування».	2	5
12	Опрацювання теми: «Поняття асертивності та асертивної поведінки»	2	5
13	Опрацювання теми: «Поняття про групи, їх класифікація».	2	5
14	Опрацювання теми: « Визначення конфлікту. Технологія розв’язання конфліктів»	2	5
	Разом за змістовим модулем 3	12	32
Змістовний модуль 4 Психологія діяльності та безпеки як галузь психологічного знання			
15	Опрацювання теми: «Діяльність як психологічний феномен. Психологія безпеки. Поведінка у екстремальній ситуації»	4	5
16	Опрацювання теми: «Проблема штучного інтелекту. Етичний аспект».	2	5
	Разом за змістовим модулем 4	6	10
	Усього	42	82

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Самостійна робота з дисципліни «Психологія» має характер пошуково-аналітичної й наукової роботи. Завдання, які виникають у студентів у процесі самостійної роботи, сприяють розвитку аналітичного, критичного мислення, формуванню умінь та навичок самостійної роботи з літературою, першоджерелами. Завдання для самостійної роботи поглиблюють та закріплюють знання та уміння, які студенти отримують на лекціях та практичних заняттях. Виходячи із цього, студент може здійснювати самостійну роботу у бібліотеці, навчальних аудиторіях та в домашніх умовах з використанням рекомендованої основної і додаткової літератури з курсу «Психологія», конспекту лекцій, методичних матеріалів для проведення практичних занять, а також додаткових джерел учбової інформації, які студент підбирає самостійно. Для отримання позитивного результату самостійну роботу над вивченням навчального матеріалу кожної теми студентам запропоновано проводити її у такій послідовності:

- 1) ознайомитись зі змістом теми курсу за допомогою конспекту лекцій, підручника або навчального посібника;
- 2) ознайомитись зі змістом теми в додатковій літературі;
- 3) виконати завдання, відповісти на контрольні питання відповідної теми методичних матеріалів для проведення практичних занять.

Самостійна робота проводиться у різних формах: пошук відповіді на проблемні питання при підготовці до практичних занять, самостійне опрацювання деяких питань з теми, написання доповідей, конспектування та анотування літератури, підготовка до контрольної роботи. Кожна форма самостійної навчальної діяльності студентів спрямована на удосконалювання психологічних знань з окремих тем, навчання застосуванню цих знань для рішення прикладних задач, формування умінь і навичок теоретичного дослідження питання, придбання умінь і навичок практичної психологічної роботи.

При виконанні самостійної роботи студент повинен засвоїти наступні основні уміння, які є підставою і критерієм для оцінки роботи студента викладачем:

- самостійний пошук інформації з заданої теми;
- добір інформації, необхідної для повного висвітлення досліджуваної проблеми, відділення цієї інформації від другорядної (у рамках даної теми), узагальнення і класифікація інформації;
- аналіз і синтез знань і досліджень з проблеми;
- логічне і послідовне розкриття теми;
- узагальнення психологічних знань з проблеми і формулювання висновків з літературного огляду матеріалу;
- стилістично правильне оформлення наукової думки в реферативному ключі;
- грамотна побудова наукового тексту;

– правильне оформлення роботи.

3. РОЗРОБКА ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗА ТЕМАМИ, ТЕСТИ, ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

Змістовий модуль 1. Психіка як предмет психології.

ТЕМА 1.

Людина і її внутрішній світ як об'єкт психологічної науки.

Обсяг: 3/5 години

Мета: Ознайомитися з науковим апаратом психології, її основним поняттями, розглянути поняття про психіку через площину історії психології, сформулювати уявлення про основні галузі сучасної психології, різницю між науковою та життєвою психологією.

Завдання:

1. Доведіть практичну значущість психології у сучасному суспільстві та в Вашій професійній діяльності..
2. Дайте характеристику предмету та об'єкту сучасної психології.
3. Опишіть зв'язки психології з іншими науками, проілюструйте їх прикладами .
4. Почніть вести словник психологічних термінів, поповнюючи його з кожною темою.
5. Підготуйте та складіть таблицю «Галузі психології».

Галузь психології	Предмет дослідження	Задачі

Форма і метод контролю: виступ на практичному занятті з презентацією однієї з галузей психології, перевірка словника термінів, обговорення питань за темою. Виконання тестових та творчих завдань.

Питання для самоперевірки:

1. Що є предметом психології?
2. Які групи явищ вивчає психологічна наука?
3. Назвіть основні завдання психології.
5. Охарактеризуйте місце психології в системі наук.
5. Яке значення має психологія для сучасної людини і суспільства?
6. Які галузі психології розв'язують наступні задачі:
 - оцінити ефективність впливу телепередач на глядачів;
 - встановити причини злочинності серед молоді;
 - з'ясувати умови ефективного запам'ятовування інформації;
 - з'ясувати психологічні причини аварійності на виробництві;
 - розробити методи роботи з людьми похилого віку;
 - встановити рівень психічного розвитку дитини;

- виділити основні умови розвитку здібностей;
- з'ясувати причини неуспішності школярів;
- з'ясувати психологічні особливості людей різної статі.

7. На межі між науковим та ненауковим психологічним знанням стоїть популярна психологія. Як розумієте її завдання? Кого з авторів, які займаються популяризацією психології можете рекомендувати своїм товаришам.

Тестові завдання

1. Предметом сучасної психології є:

- а) душа;
- б) психіка.
- в) поведінка..
- г) свідомість.

2. Психологія - це наука, яка вивчає

- а) душу особистості;
- б) світогляд особистості;
- в) психіку в її розвитку.
- г) ментальність людини.

3. Яка з наведених характеристик не відповідає науковому психологічному знанню:

- а) знання накопичуються і передаються;
- б) знання конкретні;
- в) знання раціональні і усвідомлені;
- г) джерело знань — експеримент.

4. Галузь психології, що вивчає психологічні проблеми навчання і виховання, називається:

- а) психологія мистецтва;
- б) порівняльна психологія;
- в) педагогічна психологія;
- г) загальна психологія.

5. Галузь психології, що вивчає психологічні процеси, стани і закономірності роботи психіки людини, пов'язані з трудовою діяльністю та психологічні закономірності організації праці у соціальних групах, називається:

- а) психологія мистецтва; б) психологія праці;
- в) педагогічна психологія; г) загальна психологія.

6. До складу психіки включають:

- а) емоційно-вольові процеси, психічні властивості;
- б) психічні процеси, психічні стани, психічні властивості;
- в) пізнавальні процеси, емоційно-вольові процеси.
- г) комунікативні процеси.

7. Психологія в розробці питань опирається на дані...

- а) філософії, біології, фізіології, хімії, соціології;
- б) математики, політології, правознавства, історії;
- в) фізики, політекономії, інформатики, маркетингу.
- г) філософії, біології, політології, біології.

8. Онтогенез психіки - це

- а) індивідуальний розвиток психіки;
 - б) історичний розвиток психіки.
 - в) особистісний ріст.
 - г) прогресивний розвиток психіки.
9. Психологія як самостійна наука розпочала своє існування
- а) з початку 19 ст.;
 - б) зі середини 19 ст.
 - в) початок 20ст.
 - г) з появою наукових праць І.Сеченова та І.П.Павлова.
10. Психологія в розробці питань опирається на дані...
- а) філософії, біології, фізіології, хімії, соціології;
 - б) математики, політології, правознавства, історії;
 - в) фізики, політекономії, інформатики, маркетингу.
 - г) соціології, математики, політології, політекономії

Творчі завдання.

1. Поясніть вислови наукове та життєве розуміння висловів: «Душа болить», «Душевна людина».
2. На тлі інших наук психологія виглядає досить дивно. Зрозуміло, що вона прагне вивчати об'єктивні закони, яким підкоряються психічні явища. Інакше кажучи, вона досліджує те, що існує поза суб'єктом і незалежно від нього. Але не можна не бачити, що носієм психічних явищ усе-таки виступає окремий суб'єкт. Саме тому психічні явища є суб'єктивними, тобто такими, які протиставляються об'єктивним. Отже, виникає парадоксальна ситуація: психологія прагне підвести об'єктивну базу під те, що за своєю суттю є суб'єктивним. Що ж насправді вивчає психологія?
3. Психологія виокремилась у самостійну науку лише тоді, коли філософія, з одного боку, і природознавство, з іншого, зіткнулися з особливою — психічною реальністю. Підходи і методи кожної з них виявилися непридатними, щоб пояснити її природу й сутність. Що це за реальність? Які її характерні ознаки?
4. Наведіть приклади життєвих та професійних ситуацій, в яких виникає необхідність у психологічних знаннях.
5. Складіть перелік приказок та прислів'їв на психологічні теми, охарактеризуйте їх зміст.

Література: [2], [7], [14].

ТЕМА 2.

Поняття про психіку.

Обсяг: 3/5 години

Мета: Сформування поняття про психіку як предмет дослідження сучасної психології, визначити функції, структуру, механізми та властивості психіки, мати уявлення про захисні механізми психіки.

Завдання:

1. Порівняйте підходи до структури психіки.

2. Дайте визначення кожній групі явищ, що складають психіку людини?
3. Презентуйте функції психіки.
4. Розкрийте проблему несвідомого в психології, вклад З.Фрейда в дослідження цієї проблеми.
5. Дайте характеристику механізмам та властивостям психіки.

Форма і метод контролю: складання та захист повідомлень на обрану тему, складання конспекту за темою, перевірка словника термінів, обговорення питань за темою. Виконання тестових та творчих завдань.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть психічні процеси.
2. Назвіть механізми психіки людини.
3. Як співвідносяться свідомі і несвідомі сфери людської психіки?
4. Як можна довести, що психіці властивий випереджальний характер дійсності?
5. Психологічні захисти є вродженими чи набутими?

Тестові завдання.

1. Які з нижче наведених положень характеризують психічне відображення, а які – дзеркальне:
 - а) активно впливає на середовище.
 - б) відображає явище лише в момент його безпосереднього впливу.
 - в) дає приблизно правильну копію предметів та явищ дійсності.
 - г) є фотокопією навколишньої дійсності.
 - д) сигналізує про життєво важливе для організму.
2. В якому з наведених варіантів усі перелічені явища є психічним відображенням:
 - а) обертання соняшника до сонця, відчуття холоду, здригання;
 - б) розрізнення кольорів, біль, страх перед екзаменами;
 - в) слиновиділення, відображення у дзеркалі, інстинкт самозбереження.
3. До механізмів психологічного захисту відносяться:
 - а) агресія; б) мовчання; в) раціоналізація.
4. Яка діяльність - свідомі чи несвідомі - виявляється в наведених нижче прикладах:
 - а) у хворого на білу гарячку навколишня дійсність затуманена яскравими галюцинаціями: йому вбачаються чорти, які лають його, шкряють зуби, погрожують. Він бачить, як на нього нападають звірі, лізуть комахи, кусають його, він чує голоси, що погрожують убити його. Рятуючись від переслідувачів, він часто зазнає каліцтва, тяжких травм;
 - б) під час сеансу гіпнозу людині, що перебувала в гіпнотичному стані, було запропоновано украсти гаманець у товариша. Досліджуваний не зміг виконати цього завдання. А от інші накази - вмитися, взяти книжку тощо - він виконав;
 - в) учень швидко й правильно множить багатозначні числа, проте не пам'ятає правила їх множення;
 - г) семикласник, якого дражнили друзі, порвав підручники і зошити, ударив одного з товаришів;
 - д) випускник школи вступив до педагогічного інституту і пояснював це тим, що він любить дітей і йому подобається доступно викладати математичні доведення.

5. До яких явищ належать відчуття, сприймання, запам'ятовування, мислення?
 А) психічні стани; Б) риси особистості; В) пізнавальні процеси; Г) регуляторні процеси; Д) психічні властивості.
6. Такі прояви психічної діяльності, як збентеження, спокій, схвилюваність, байдужість належать до яких психічних явищ?
 А) пізнавальні процеси; Б) психічні властивості; В) психічні процеси; Г) психічні стани; Д) риси особистості.
7. Сталі психічні якості індивіда, що виробилися у процесі тривалої психічної діяльності – це: А) риси особистості; Б) психічні процеси; В) психічні функції; Г) риси особистості; Д) психічні властивості.
8. До складу психіки включають:
 а) емоційно-вольові процеси, психічні властивості;
 б) психічні процеси, психічні стани, психічні властивості;
 в) пізнавальні процеси, емоційно-вольові процеси.
 г) комунікативні процеси.
9. Основними функціями психіки є:
 а) пізнавальна та регулююча;
 б) соціалізуюча;
 в) адаптаційна, констатуюча
 г) дослідницька, діагностична.
10. Механізм психологічного захисту, який проявляється у вигляді обвинувачення іншого у своїх власних слабкостях через почуття провини, яке зазнає сама людина - це ...
 а) проекція;
 б) фантазування;
 в) перенесення.
 г) зміщення..

Творчі завдання.

- Поясніть, як ви розумієте вираз: —Надсвідомість – це першоджерело всякого прогресу в розвитку людської цивілізації, в досягненні науки, мистецтва, в удосконаленні етичних норм (П.В.Симонов).
- Представте наукове поняття про змінені стани свідомості: медитація, гіпноз, навіювання, вплив наркотичних препаратів та ін.
- Презентуйте наукові погляди на психологічне явище сна і сновидіння. Чи існують —віщі сні ?
- Презентуйте класифікацію захисних механізмів психіки людини.

Література: [7], [14], [18].

ТЕМА 3.

Соціобіологічне підґрунтя психіки.

Обсяг: 3/5 години

Мета: Сформувати поняття про психіку, усвідомити вплив соціального середовища на психічний розвиток, особливості та закономірності мозкової діяльності,

головні напрямки психологічних досліджень: класичний психоаналіз, біхевіоризм, гештальтпсихологія, гуманістична психологія.

Завдання:

1. Законспекуйте статтю А. Р. Лурія «Мозок і психіка» (6, с. 83-93).
2. Аргументуйте або спростуйте твердження: «Без активності мозку неможливо отримати інформацію зі зовнішнього світу».
3. Презентуйте засоби тренування нейропластичності мозку?
4. Розкрийте зміст моделі триєдиного мозку американського нейрофізіолога Пол Макліна.
5. Презентуйте головні напрямки психологічних досліджень.

Форма і метод контролю: доповідь на практичному занятті, підготовка та представлення одного з напрямків психологічних досліджень, поповнення словника психологічних термінів, обговорення питань за темою. Виконання тестових та творчих завдань.

Тестові завдання.

1. У новонародженої дитини мозок:
 - а) несформований;
 - б) біологічно сформований;
 - в) сформований частково.
2. Інтелект особистості:
 - а) не залежить від маси мозку;
 - б) залежить від маси мозку.
3. Ліва півкуля головного мозку відповідає за:
 - а) аналітико-синтетичну діяльність;
 - б) синтетичну;
 - в) аналітичну.
4. За просторово-візуальне мислення відповідає:
 - а) права півкуля;
 - б) ліва півкуля;
 - в) обидві півкулі.
5. В якому з наведених варіантів перелічені всі характерні ознаки умовного рефлексу:
 - а) вроджений, змінний, забезпечує пристосування до змінних умов середовища;
 - б) набутий, постійний, забезпечує пристосування до незмінних умов середовища;
 - в) набутий, тимчасовий, забезпечує пристосування до змінних умов середовища;
 - г) набутий, тимчасовий, забезпечує пристосування до незмінних умов середовища.
6. Якщо доторкнутися долоні немовляти пальцем або олівцем, воно міцно затисне їх. Який вид рефлексу має місце в даному випадку:
 - а) умовний;
 - б) безумовний.
7. Біхевіоризм ... а) використовує схему «S-R» (стимул — реакція); б) перетворив психологію на «психологію без психіки»; в) увів поняття «научіння»; г) заклав ідеї програмованого навчання; г) увів ідею установки; д) усі відповіді правильні; е) усі відповіді неправильні;

8. Класичний психоаналіз ... а) спирається на практику лікування істеричних неврозів; б) предметом дослідження має несвідоме бажання людини; в) визначає лібідо як енергію, що відповідає потребі самореалізації особистості; г) увів у психологію метод «вільних асоціацій»; д) усі відповіді правильні;

д) усі відповіді неправильні;

9. Гештальтпсихологи ... а) визначають предмет психології як перцептивний образ; б) розуміють гештальт як форму, структуру, цілісну конфігурацію; в) трактують інтелект, як поведінку; г) ввели у психологію ідею інсайту; д) визначили гештальт як елемент свідомості; е) усі відповіді правильні; є) усі відповіді неправильні;

10. Гуманістична школа психології ... а) орієнтується на розкриття усіх потенційних можливостей людини; б) визначила метою виховання особистісне зростання; в) відводить головну роль індивідуальному досвіду; г) є гілкою екзистенціалізму; д) усі відповіді правильні; е) усі відповіді неправильні;

Творчі завдання.

1. Прокоментуйте наступне висловлювання. Про що тут іде мова? Представникові якого психологічного напрямку воно може належати?

«Безмірно старий «психічний початок» утворює основу нашого розуму так само, як будова нашого тіла походить від загальної анатомічної структури ссавців. Досвідчений погляд анатома чи біолога відшукає багато слідів цієї початкової структури нашого тіла. Дослідник розуму може порівняльним методом виявити аналогію між образами сну сучасної людини і примітивною свідомістю, її «колективними образами» і міфологічними мотивами».

2. виправте помилки у наступному фрагменті.

Біхевіоризм на передній план висунув категорію мотивації, вивчаючи рушійні сили людської поведінки. Гештальтпсихологи — категорію образного мислення, а в центрі уваги психоаналізу були категорії дії, аналіз несвідомих дій людини.

Екзистенціалісти, продовжуючи традиції психоаналізу, наголошували на цінності самої людської особистості, ввівши у психологію поняття «self» («Я»).

3. Прокоментуйте наступне висловлювання. З чим тут можна погодитись, а з чим ні? Які, на ваш погляд, практичні наслідки такої теоретичної орієнтації? Як вона називається?

«Довірте мені десяток здорових нормальних дітей і дайте можливість їх виховувати так, як я вважаю за потрібне; гарантую, що вибравши кожного з них навмання, я зроблю його тим, ким задумаю: лікарем, юристом, художником, комерсантом і навіть жебраком чи грабіжником, незалежно від його даних, здібностей, покликань чи національності його попередників».

Література: [18], [20], [23].

Змістовий модуль 2. Проблема особистості в психології

ТЕМА 4.

Психологічна структура особистості.

Обсяг: 3/5 години

Мета: Засвоїти основні поняття теми, головні положення теорій особистості, Називати та давати характеристику складових психологічної структури, розуміти вплив різноманітних факторів на розвиток особистості.

Завдання:

1. Поясніть суть понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність».
2. Презентуйте та порівняйте теорії особистості.
3. Дайте визначення складових психологічної структури особистості.
4. Охарактеризуйте фактори, які сприяють розвитку особистості.
5. Функції, які здійснює особистість як самокерована система.

Форма і метод контролю: оформлення конспекту за темою, виступ на практичному занятті, підготовка порівняльної характеристики теорій особистості у письмовому вигляді, поповнення словника термінів.

Тестові завдання.

1. Неповторність, оригінальність особистості, сукупність тільки її притаманних рис створюють: а) особистість; б) індивідуальність; в) індивід.
2. Біологічна істота, наділена, на відміну від інших тварин, свідомістю й мовою, здатністю працювати, оцінювати навколишній світ і активно його перетворювати - це... а) людина; б) особистість; в) індивідуальність.
3. Яким видам психічних явищ відповідають наведені пояснення?

1. Психічні процеси	А. Є найбільш істотними особливостями особистості, що забезпечують певний кількісний та якісний рівень діяльності та поведінки людини.
2. Психічні властивості	В. Характеризують стан психіки в цілому, можуть сприяти діяльності чи гальмувати її. .
3. Психічні стани	С. Є первинними регуляторами поведінки людини, мають динамічні характеристики, на їх основі формуються знання, уміння та навички.

4. Послідовники якого напряму не дискутують відносно впливу біологічних характеристик та оточення людини на її поведінку, а підкреслюють власну роль людини в визначенні своєї долі: а) когнітивні теорії; б) гуманістичні теорії; в) біхевіористичні теорії.; г) психодинамічна теорія.

5. Вершиною ієрархії потреб людини, за А. Маслоу, є: а) пізнавальні потреби; б) потреба у самоактуалізації; в) потреба у безпеці; г) потреба у приналежності; д) фізіологічні потреби.

6. Доберіть кожному з термінів певне визначення:

- | | |
|---------------------|--|
| а) індивід | 1. Унікальна особистість з її неповторним духовним світом. |
| б) людина | 2. Свідома людина з певним генетичним кодом, творча та активна, не діє всупереч інтересам інших людей. |
| в) особистість | 3. Досконала система, унікальний індивід. |
| г) індивідуальність | 4. Окрема істота, самотійно існуючий живий організм. |

7. «Воно», «Я», «над-Я» - компоненти структури особистості за: а) З. Фрейдом;

- б) К. Юнгом;
- в) К. Роджерсом.
- г) К.Юнг.

8. Згідно концепції О. М. Леонтьєва, перше „народження” особистості відбувається в той момент, коли ...

- а) складається ієрархія мотивів.
- б) відбувається усвідомлення структури мотивів.
- в) людина включається у виробничу діяльність.
- г) складається взаємодія зовнішніх впливів із внутрішнім балансом.

9. Людину як індивіда характеризує ...

- а) світогляд.
- б) цінності.
- в) тип вищої нервової діяльності.
- г) мотивація.

10. Суб'єкт і об'єкт соціальних стосунків –це

- а) індивід;
- б) особистість;
- в) індивідуальність.
- г) людина.

Творчі завдання.

1. Як взаємодіють біологічні та соціальні фактори в процесі розвитку особистості;
2. Презентуйте стадії розвитку особистості за Е. Еріксоном.
3. Як співвідносяться між собою мотиви та потреби людини? Назвіть види потреб за Карен Хорні.
4. Які основні відмінності у поглядах на причини людської поведінки у представників психоаналізу та біхевіоризму.
5. Порівняйте підходи до визначення структури особистості.
6. Назвіть основні (необхідні та достатні) критерії розвитку особистості:
7. Наведіть приклади механізмів соціалізації особистості: організованих, неорганізованих, усвідомлюваних, неусвідомлюваних.
9. Розкрийте різницю між авторитарним і авторитетними стилями виховання.
10. Назвіть головні фактори формування надійного типу прив'язаності (за класифікацією Джона Боулбі).

Література: [1], [10], [11].

ТЕМА 5.

Темперамент. Особливості характеру як психічного феномена.

Обсяг: 3/5 годин

Мета: Розширити обсяг знань про історію розвитку вчення про темперамент та зв'язок між типом вищої нервової діяльності й темпераментом. Сформулювати по-

няття про темперамент та характер як психічний феномен, розуміти зв'язок типу темпераменту з успішністю в професійній діяльності.

Завдання:

1. Презентуйте історію розвитку вчення про темперамент.
2. Розкрийте зв'язок між типом вищої нервової діяльності й темпераментом.
3. Дайте психологічну характеристику типів темпераменту: холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік.
4. Розкрийте зв'язок типу темпераменту з успішністю в професійній діяльності.

Форма і метод контролю: оформлення конспекту за темою, виступ на практичному занятті, підготовка порівняльної характеристики теорій особистості у письмовому вигляді, поповнення словника термінів.

Тестові завдання.

1. Характер людини ...: а) незмінний від народження; б) формується протягом життя; в) залежить від розумових здібностей.
2. Найдавніша теорія темпераменту була розроблена: а) Е. Кречмером; б) І. П. Павловим; в) Гіппократом.
3. Які з вказаних характеристик є ознаками акцентуацій? а) це основні риси особистості; б) це значно виражені основні риси особистості це риси, що накладають відбиток на особистість в цілому; в) за несприятливих обставин можуть зруйнувати усю структуру особистості; г) усі відповіді правильні.
4. До якого типу темпераменту відносять людей повільних, врівноважених і спокійних, яких нелегко емоційно зачепити і неможливо вивести із себе; їх почуття зовні ніяк не проявляються? а) холеричного; б) сангвінічного; в) флегматичного; г) меланхолічного.
5. В основі якого типу темпераменту лежить сильний врівноважений рухливий тип вищої нервової діяльності? а) сангвінічного; б) флегматичного; в) холеричного; г) меланхолічного.
6. Особливість реагування особливості на різноманітні подразники, що впливає на темп, силу та форму відповіді, на емоційну вразливість називається: а) реактивність; б) сенситивність; в) пластичність; г) екстраверсія ; д) інтроверсія ;
7. Представникам якого типу темпераменту варто рекомендувати: тренувати свій соціальний інтелект (розуміння людей, спостережливість за емоційним станом інших людей, встановлення контактів), підвищувати самооцінку? а) сангвінічного; б) меланхолічного; в) холеричного; г) флегматичного.
8. Характер є психічною якістю
 - а) індивіда;
 - б) індивідуальності;
 - в) свідомості;
 - г) особистості.
9. Надзвичайне підсилення окремих рис характеру, при якому спостерігаються відхилення в психології і поведінці людини, що не виходять за межі нормативної поведінки, називається
 - а) силою характеру;
 - б) спрямованістю характеру;
 - в) акцентуацією характеру.

г) патологією характеру.

10. Спрямованість особистості на навколишніх людей, предмети, події називається

а) інтроверсією;

б) екстраверсією;

в) амбаверсією.

г) екстраполяцією.

Творчі завдання.

1. Розкрийте та порівняйте теорії темпераменту.

2. Як темперамент пов'язаний з успішністю навчання.

3. Як темперамент впливає на вибір професії.

4. Виділіть типові та індивідуальні у характері людини.

5. Як динамічний стереотип пов'язаний з рисами характеру.

6. Взаємовідносини характеру і темпераменту.

7. Розкрийте поняття «Національний характер», поясніть його природу.

Література: [2], [16], [21].

ТЕМА 6.

Здібності як психологічний феномен

Обсяг: 3/5 години

Мета: Сформувати поняття про здібності як психологічний феномен, структуру, види, особливості розвитку на кожному віковому етапі.

Завдання:

1. Розкрийте зміст проблеми виявлення здібностей.

2. Як ви розумієте зв'язок між здібностями й професійною діяльністю.

3. Які особливості розвитку здібностей є головними на кожному віковому етапі.

4. Розкрийте та порівняйте зміст поглядів на феномен творчих здібностей.

5. Представте наукові погляди на «Надприродні здібності»

6. Розкрийте значення комунікативних, соціальних здібностей.

Форма і метод контролю: оформлення конспекту за темою, виступ на практичному занятті, підготовка характеристики та прикладів рівнів розвитку та видів здібностей, поповнення словника термінів.

Тестові завдання.

1. Якому рівню розвитку здібностей належать подані характеристики

1. Геніальність	А. Своєрідне поєднання здібностей, що забезпечує людині можливість успішного виконання якоїсь діяльності
2. Талант	В. Високий рівень розвитку сукупності спеціальних здібностей.
3. Майстерність	С. Рівень розвитку здібностей, що забезпечує видатні творчі досягнення людини.
4. Обдарованість	Д. Досконалість у конкретному виді діяльності.

2. Якому виду здібностей належать подані характеристики?

1. Загальні	A. Здібності, що визначають успіхи людини в окремих видах діяльності
2. Спеціальні	B. Визначають схильність людини до конкретних практичних дій.
3. Теоретичні	C. Визначають схильність людини до абстрактно-теоретичних роздумів.
4. Практичні	D. Здібності, що визначають успіхи людини у різних видах діяльності.

3. Як пов'язані між собою здібності та знання, уміння, навички? а) такого зв'язку немає; б) від здібностей залежить легкість і швидкість набуття знань, умінь, навичок; в) набуття знань, умінь сприяє подальшому розвитку здібностей; г) від здібностей залежить легкість і швидкість набуття знань, умінь, навичок, при цьому набуття знань, умінь сприяє подальшому розвитку здібностей.

4. Здібності, які визначають успіхи людини у найрізноманітніших видах діяльності, називаються: а) творчими; б) загальними; в) навчальними; г) спеціальними.

5. Як К. К. Платонов визначав поняття «здібності»:

а) тільки ті індивідуально-психологічні відмінності (властивості особистості) між людьми, які обумовлюють успішність виконання діяльності та не зводяться до знань, умінь та навичок, що вже виробились у даної людини;

б) властивості індивіда (які розвиваються внаслідок оволодіння, «присвоєння» досвіду попередніх поколінь у діяльності та спілкуванні), ансамбль яких обумовлює успішність виконання певної діяльності;

в) це характеристики продуктивності (ефективності) нейрофізіологічних функціональних систем, які реалізують той чи той психічний процес, технічну функцію (сприймання, пам'ять, мислення тощо) або руховий акт;

г) сукупність (структура) досить стійких індивідуально-психологічних якостей особистості (темперамент, індивідуальні прояви психічних процесів, суспільний досвід, спрямованість), що змінюються під впливом виховання та актуалізуються у певному виді діяльності, вимоги якої відповідають структурі особистості.

6. Задатки – це

а) поєднання сприятливих індивідуально-своєрідних особливостей та якостей психіки, котрі виявляються у швидкості, результативності та якості виконання відповідної діяльності за мінімальних силових, енергетичних і часових затрат;

б) знання та навички, які людина набуває в процесі життєдіяльності;

в) анатомо-фізіологічні особливості людини (її мозку, нервової системи, аналізаторів, кровопостачання та ін.), які сформувались до моменту народження.

г) властивість особистості, що становить собою систему взаємопов'язаних внутрішніх спонукань.

Творчі завдання.

1. У чому полягає єдність знань, умінь, навичок та здібностей.

2. Що характеризує особистісний розвиток пізнання у обдарованих дітей.

3. Дайте характеристику таланту.

4. Чим визначається геніальність людини?
5. Дайте характеристику підходам до пояснення творчості людини?
6. Поясніть, чому сензитивним періодом для формування креативності є вік від 3 до 5 років.
7. Які особливості особистості людини визначають творчість?
8. Поясніть взаємозв'язок творчості та невротичності, психічних розладів та творчості.
9. Поясніть точку зору Д. Карлсона на генетичну обумовленість геніальності.
10. Які умови необхідні для довготривалого творчого життя?

Література: [4], [12], [19].

ТЕМА 7.

Характеристика психічних процесів та психічних станів

Обсяг: 3/5 години

Мета: розкрити поняття психічних станів, їх властивості та класифікацію; сформулювати уявлення про засоби профілактики хронічного стресу, оптимізації власного емоційного стану, усвідомити механізм дії прийомів емоційної саморегуляції.

Завдання:

1. Розкрити питання: «Загальна характеристика психічних станів людини».
2. Дайте характеристику психічних станів як виявів психічних процесів.
3. Охарактеризувати поняття: настрій, афект, пристрасть, тривога, страх, стрес.
4. Визначте рівень особистісної тривожності (шкала Тейлора в адаптації М.М. Пейсахова).
5. В чому полягають регулятивні функції емоційної сфери особистості?

Форма і метод контролю: підготовка повідомлення на практичне заняття, складання буклету «Засоби емоційної саморегуляції».

Тестові завдання.

1. Стрес виникає під дією: а) будь-якого впливу; б) слабких впливів; в) впливів, що перевищують звичайні пристосувальні можливості людини; г) незвичного об'єкта.
2. Які емоційні стани охарактеризовані у наступних прикладах:

а) настрої	1. Чоловік приревнував свою дружину і завдав їй тяжких тілесних ушкоджень.
б) пристрасть	2. “Лікар щойно повідомив страшну новину, і вона ще переживала перший пароксизм свого горя” (К. Дойл).
в) агресивність	3. Він весело наспівував пісню, на душі було легко і сонячно. І все навколо здавалося таким прекрасним.

г) стрес

4. Понад усе він любив оковиту. Через неї втратив роботу, друзів, сім'ю.

д) афект

5. Прийшовши з роботи стомленою, роздратованою, вона безпідставно накинулася на домашніх.

3. Про який механізм психологічного захисту іде мова у наступній ситуації? Людина, яка отримала на роботі догану, ображена цим до глибини душі, прийшовши додому, відчитує і карає свою дитину за цілком невинний проступок. При цьому вона впевнена, що її роздратування продиктоване саме діями дитини:

а) анулювання; б) раціоналізація; в) зміщення; г) ідентифікація

4. Про який механізм психологічного захисту іде мова у наступній ситуації: коли нас долає сильний біль, ми починаємо хникати, як маленька дитина?

а) витіснення; б) ізоляція; в) заміщення; г) регресія.

5. Можливість одночасно переживати і позитивні, і негативні почуття називається

а) амбівалентністю;

б) емоційним інтелектом;

в) антипатією.

г) суміжністю.

6. Прояв емоцій людини через міміку, жести, голос, моторику, пантоміміку, мовлення тощо – це

а) експресивність;

б) емоційність; в) чуттєвість.

г) візуальністю.

7. Фрустрація - це

а) процеси, які виникають у разі уявлення бажаних рухів і дій або за наявності самої думки про них;

б) цілісне бачення себе, усталена думка про власну особистість;

в) емоційний стан людини, який виникає із-за блокування чи переривання поведінки, спрямованого на досягнення значущої мети.

г) активність, пов'язана з відчуттям емоційної перенапруги, вичерпаності своїх емоційних ресурсів.

8. Автором інформаційної теорії емоцій є

а) П.К. Анохін;

б) П.В. Сімонов;

в) Ч. Дарвін.

г) І.П. Павлов.

9. Яке з поданих нижче визначень почуттів є найточнішим:

а) відображення навколишніх предметів та ставлення до них;

б) реакція людини на все навколишнє;

в) переживання, в яких виявляється ставлення людини до навколишнього та до самої себе;

г) своєрідне ставлення людини до того, що вона сприймає.

Творчі завдання.

1. Яким чином можна розвивати емоційну сферу особистості?

2. «На роботі пропонують залишати нерви вдома, а дома просять залишати нерви на роботі. Де ж залишати нерви?» Які існують способи емоційної саморегуляції.
3. Прорекламуйте один з методів емоційної саморегуляції. Поясніть механізм його дії.

Література: [17], [25], [26].

ТЕМА 8.

Життєвий сценарій особистості. Процес становлення і розвитку особистості

Обсяг: 3/5 години

Мета: закріпити теоретичні знання про фактори впливу на становлення й розвиток особистості, познайомитися з теоретичними підходами до поняття життєвий сценарій особистості, актуалізувати процес самоаналізу, самопроекування.

Завдання:

1. Опишіть сутність життєвого сценарію особистості в рамках психодинамічного підходу і транзактного аналізу (А. Адлер, Е. Берн, К. Штайнер)
2. Назвіть основні положення когнітивного підходу та схематерапії до поняття життєвого сценарію (Дж. Янг, Дж. Брунер).
3. Назвіть основні положення суб'єктно-діяльнісного підходу до поняття життєвого сценарію (К. Абульханова-Славська, С. Рубінштейн)
4. Порівняйте сутність та основні психологічні підходи до поняття життєвий сценарій особистості.
5. Дайте характеристику варіантів життєвих сценаріїв за К. Штайнером, за Е. Берном.

Форма і метод контролю: виконання завдань контрольної роботи за другим модулем, порівняльний аналіз сутності та основних психологічних підходів до поняття життєвий сценарій особистості, представлення видів сценаріїв.

Тестові завдання.

1. Знання, уміння, навички, звички, цінності, соціальні установки, яких людина набуває в процесі соціалізації, становлять
 - а) досвід;
 - б) інтелект;
 - в) характер.
 - г) компетентність.
2. Свідома активність, яка виявляється в системі доцільних дій, спрямованих на досягнення поставленої мети, – це
 - а) діяльність;
 - б) поведінка;
 - в) психомоторика.
 - г) спрямованість.
3. Внутрішня рушійна сила, яка спонукає людину до діяльності – це
 - а) розум;
 - б) воля;
 - в) мотив.

г) воля.

4. Освіта - це ...

- а) цілеспрямований процес навчання та виховання в інтересах особистості, суспільства, держави;
- б) наука про виховання та навчання підростаючого покоління;
- в) загальні принципи навчання та виховання.
- г) самопізнання своїх природних переваг над іншими.

5. Рівень домагань – це

- а) система мотивів особистості, що спонукає її діяти відповідно до своїх поглядів і принципів;
- б) висота (складність) передбачуваних кінцевих результатів власних дій, досягнення яких приносить нам задоволення;
- в) здатність людини «бачити» себе зі сторони.
- г) поєднання сприятливих індивідуально-своєрідних особливостей та якостей психіки.

6. Провідною діяльністю для дошкільника є:

- а) рольова гра;
- б) предметно-маніпулятивна діяльність;
- в) безпосередньо-емоційне спілкування.
- г) спілкування з ровесниками.

7. Одиниця спадковості, що впливає на розвиток певної характеристики організму (фенотипу), яка спостерігається, вимірюється – це

- а) ген;
- б) генотип;
- в) психогенетика.
- г) задатки.

8. Провідна діяльність - це

- а) основна діяльність, яка на певному віковому етапі займає найбільше часу;
- б) активність, пов'язана з відчуттям емоційної перенапруги, вичерпаності своїх емоційних ресурсів;
- в) діяльність, яка є найбільш значущою на певному віковому етапі і призводить до формування нових психічних якостей (новоутворень).
- г) свідоме управління людиною своєю діяльністю та поведінкою.

9. Локус контролю – це

- а) здатність розуміти ставлення особистості, представлене в емоціях, і керувати емоційною сферою на основі інтелектуального аналізу й синтезу;
- б) схильність людини приписувати відповідальність за результати своїх дій зовнішнім силам і обставинам або навпаки – власним зусиллям та здібностям;
- в) стійке позитивне ставлення до когось чи чогось, яке виявляється у привітності, доброзичливості, замилюванні і спонукає до спілкування, надання уваги, допомоги.
- г) сукупність відносно стійких індивідуально-своєрідних властивостей особистості, які виявляються у поведінці, діяльності й ставленні до людей.

10. Діяльність людини відбувається:

- а) свідомо й цілеспрямовано;
- б) постійно і усвідомлено.
- в) активно і емоційно.
- г) наполегливо і рухливо.

Творчі завдання

1. Які фактори можуть привести до того, що у людини закріплюється неефективна життєва стратегія. Проаналізуйте причини однієї з таких стратегій.
2. Як порядок народження впливає на життєвий сценарій особистості.
3. Які фактори впливають на первинні схеми особистості?
4. Які особистісні конфлікти та як впливають на формування особистості?

Література: [8], [9], [11].

Змістовий модуль 3. Роль спілкування в психічному розвитку й професійної діяльності людини.

ТЕМА 9.

Психологічні аспекти спілкування»

Обсяг: 2/7 годин

Мета: виробити чітке уявлення про функції та види спілкування, структуру спілкування, вплив на процес спілкування несвідомої частини психіки, погнано-йомитися з основними положеннями теорії трансактного аналізу Є. Берна.

Завдання:

1. Сформуувати поняття про спілкування як соціально-психологічне явище.
2. Давати визначення видам спілкування, виділяти їх характерні особливості.
3. Охарактеризувати функції спілкування.
4. Розрізняти комунікативні та організаторські здібності. Виділяти їх структуру та засоби розвитку. Проаналізувати власні здібності за комплексом методи.
5. Розглянути вплив на процес спілкування несвідомої частини психіки. Погнано-митися з основними положеннями теорії трансактного аналізу Є. Берна.

Форма і метод контролю: підготовка інформаційних повідомлень за темою, підготовка до дискусії з аргументацією засобів розвитку комунікативних та організаційних здібностей.

Тестові завдання.

1. Одиниця акту спілкування за теорією Е.Берна, впродовж якої співрозмовники обмінюються однією - двома репліками - ходами.
 - а) трансакція; б) інтеракція; в)вчинок.
- 2.Людина з яким переважним Его-станом є раціональною, об'єктивною, здатною здійснювати найбільш адаптивну поведінку:
 - а) батька; б) дитини; в) дорослого.
- 3.Вкажіть назву позиції партнера по спілкуванню, стан психіки якого відтворює соціальні оцінки, опікаючі і контролюючі процеси і дії з точки зору їх доцільності для людини:
 - а)батька; б)дитини; в) дорослого.

4. Визначте назву сторони спілкування, що націлена на процес обміну інформацією між партнерами: а) інтерактивна; б) перцептивна; в) комунікативна.

5. Вербальна комунікація – це комунікація за допомогою:

а) символічних зображень; б) жестів; в) природної людської мови; г) міміки.

Творчі завдання

1. Проаналізувати власні здібності за комплексом методик (методика КОС, методика діагностики рівня емпатичних здібностей В.В. Бойко та інші), створити програму розвитку.

Література: [5], [13], [15].

ТЕМА 10.

Психологія соціального сприйняття

Обсяг: 2/5 годин

Мета: виробити чітке уявлення про механізми та закономірності соціальної перцепції, усвідомити власні особливості соціального сприйняття.

Завдання:

1. Сформулювати поняття про механізми та закономірності соціальної перцепції.

2. Розглянути прийоми аттракції.

3. Проаналізувати власні особливості соціального сприйняття.

Форма і метод контролю: підготовка повідомлення презентації дослідження особливостей соціальної перцепції на практичне заняття, підготовка промови – презентації одного з прийомів аттракції.

Тестові завдання.

1. Потреба створювати задовільні стосунки з іншими людьми, бажання подібати-ся, привертати увагу, почувати себе цінною і значимою особою, прагнення людей до об'єднання - це:

а) аффермація; б) аттракція; в) атрибуція

2. Соціальна перцепція

а) це сприйняття навколишнього світу;

б) це сприйняття і оцінка самого себе;

в) це сприйняття і оцінка соціальних об'єктів.

3. Один з основних механізмів міжособистісного сприйняття в спілкуванні що характеризується розумінням і інтерпретацією іншої людини шляхом ототожнення себе з ним, трактується як:

а) рефлексія; б) ідентифікація; в) стереотипізація; г) емпатія.

4. Емоційне проникнення у внутрішній світ іншої людини, співпереживання йому - це:

а) каузальна атрибуція; б) рефлексія; в) фрустрація; г) емпатія.

5. Механізм самопізнання в процесі спілкування, в основі якого лежить здатність людини представляти те, як він сприймається партнером по спілкуванню – це:

а) каузальна атрибуція; б) рефлексія; в) фрустрація; г) емпатія.

6. Коли виділяємо в людині якусь головну якість, ми схильні бачити в ній також інші властивості, що гармоніюють з цією якістю. В цій закономірності полягає ефект:

а) первинності; б) ореолу; в) Пігмаліона; г) соціальної фасилітації.

7. Вкажіть назву процесу приписування один одному, як причин, так і самих зразків поведінки:

а) аттракція; б) каузальна атрибуція; в) емпатія; г) рефлексія.

8. Невербальна система передачі інформації – це:

- а) використання інтонації;
- б) використання мови;
- в) використання рухів тіла;
- г) використання жестів;
- д) використання музики.

9. Спілкування відіграє провідну роль у:

- а) діяльності;
- б) сприйманні;
- в) мисленні;
- г) коханні;
- д) психічному розвитку дитини.

10. К. Ізард виділив такі емоції, як бар'єри у спілкуванні:

- а) страждання;
- б) обурення;
- в) огиду;
- г) презирство;
- д) страх.

Творчі завдання

1. Презентувати ефекти соціальної перцепції, навести приклади.

2. Які є комунікативні бар'єри? Яким чином їх можливо попередити

3. Які є просторові зони у процесі спілкування?

4. Види погляду у процесі спілкування.

5. Сутність спілкування як взаємодії.

Література: [5], [13], [15].

ТЕМА 11.

Механізми спілкування.

Обсяг: : 2/5 годин

Мета: сформувати чітке уявлення про механізми спілкування, види, закономірності. Розвивати навички аналізу актів спілкування.

Завдання:

1. Теоретичне дослідження феномену зараження.
2. Навіювання як соціально-психологічний механізм спілкування, умови ефективності навіювання.
3. Умови ефективності переконливої дії.
4. Закони наслідування.

Форма і метод контролю: підготовка виступу на практичному занятті, підготовка до дискусії.

Тестові завдання.

1. Несвідома передача від людини до людини яких-небудь емоцій, станів, спонукань

а) переконання; б) зараження; в) навіювання.

Творчі завдання

1. Дайте характеристику прийомів самонавіювання та умов їх ефективності.

2. Які психологічні методи переконання підвищують його ефективність.

3. Дайте характеристику способів захисту від негативного психологічного зараження

4. Дослідити послідовність підготовки публічного виступу, охарактеризувати кожний етап та його особливості.

5. Підготуватись до дискусії «Майстрами комунікації народжуються чи стають»

Література: [5], [24], [26].

ТЕМА 12.

Поняття асертивності та асертивної поведінки»

Обсяг: 2/5 годин

Мета: розглянути феномен «асертивність» та його зв'язок емоційно ціннісних почуттям власної гідності та самоповаги у контексті особистісного професійного розвитку особистості, формувати навички використання прийомів асертивної поведінки в особистому та професійному житті.

Завдання:

1. Усвідомити складові феномену «асертивності!».

2. Познайомитися з закономірностями асертивної поведінки її особистісними та соціальними джерелами та наслідками.

3. Формувати навички використання прийомів асертивної поведінки в особистому та професійному житті.

Форма і метод контролю: виступ на практичному занятті, виконання практичних завдань, рольові ігри.

Тестові завдання.

1. Для чого потрібен прийом Я"Я-висловлювання".

а) для пом'якшення конфліктів і застережливих конфліктних ситуацій;

б) в ситуації, коли потрібно чітко проявити свою позицію;

в) без звинувачення оточуючих безпосередньо говорити про свої почуття, стан, думки;

г) всі відповіді вірні.

2. В межах трансакційного аналізу асертивна поведінка – це стосунки:

а) Дитина – Дорослий,

б) Дорослий – Батько,

в) Дорослий-Дорослий.

3. Які з нижченаведених висловлювань відповідають позиції асертивної поведінки:

- а) Я щирий та відкритий у своїх почуттях;
- б) Мені складно відповісти: «Ні»;
- в) Якщо мені роблять комплімент, то я не знаю, як поводитися, ніяковію;
- г) Я завжди висловлюю свою думку;
- д) Якщо мені заважають в театрі, на лекції, то роблю зауваження.

Творчі завдання

1. Перефразуйте фрази у форми «Я-висловлювання»:

-«Чому ти весь час перебиваєш мій розповідь.»

-«Для чого ти грубиш.»

-«Ти жахливий у своїй поведінці.»

-«Ти думаєш головою, що ти взагалі говориш.»

2. Проаналізуйте власний рівень асертивності за допомогою опитувальника Райдаса, складіть план розвитку навичок асертивності.

Література: [13], [24], [26].

ТЕМА 13.

Поняття про групи, їх класифікація

Обсяг: 2/5 годин

Мета: пояснити особливості та механізми феноменів групової взаємодії, міжгрупових відносин, феноменів агресії, альтруїзму, кохання.

Завдання:

1. Розглянути поняття мала група та особливості її формування.
2. Презентувати дослідження питання впливу з боку малої групи на індивіда та закономірності впливу індивіда на групові процеси та явища.
3. Дати характеристику підходів до вивчення феномену міжгрупових відносини.
4. Сформулювати основні положення поняття про агресію та альтруїзм як психологічні феномени.
5. Дослідити психологічні погляди на кохання, як психологічний феномен, види кохання, закономірності вибору партнера тощо.

Форма і метод контролю: інформаційна доповідь на практичному занятті, створення словника понять а темою, виконання тестових та творчих завдань.

Тестові завдання.

1. Як називається вид любові, яка непомітно "вирастає з теплої прихильності, дружби"
 - А) манія; б) строге; в) ерос; г) людус; д) прагма; е) агапе.
2. Обмежена у кількості спільність людей, що виділяється за певною ознакою, називається :
 - а) суспільством;
 - б) об'єднанням;
 - в) асоціацією;

- г)групою;
- д)колективом.

3. Прискорення темпу діяльності називають :

- а)соціальною адаптацією;
- б)соціальною інгібіцією;
- в)соціальною спеціалізацією;
- г)соціальною фасилітацією;
- д)соціальною активацією.

4. Надання переваг груповим цінностям власної групи називається :

- а)егоїзм;
- б)адаптація;
- в)групоцентризм;
- г)позитивізм;
- д)негативізм.

5. Внутрішньогруповий фаворитизм це :

- а)недооцінка членів групи;
- б)позитивна оцінка членів власної групи;
- в)позитивна оцінка власної ролі у групі;
- г)негативна оцінка членів власної групи;
- д)активна діяльність у групі.

6. Припинення цінностей іншої групи називають :

- а)внутрішньогруповий фаворитизм;
- б)позитивізм;
- в)негативізм;
- г)міжгрупова дискримінація;
- д)групова дискримінація.

Творчі завдання

- 1.Порівняйте поняття "Любов до себе" і егоїзм.
2. Дайте характеристику феномену психологічної спільності.
3. Поясніть формування формальних та неформальних груп. Дайте характеристику стадіям розвитку груп.
- 4.Поясніть феномен соціальних лінощів.
- 5.Поясніть сутність конформізму. Які є види конформізму ? Наведіть приклади.
6. Дайте характеристику факторам, що сприяють формуванню агресивності.
7. Які існують, на Ваш погляд, соціальні можливості формування неагресивної поведінки.

Література: [5], [13], [15].

ТЕМА 14.

Визначення конфлікту. Технологія розв'язання конфліктів.

Обсяг: 2/5 годин

Мета: сформувати уявлення на причини, структуру та динаміку конфлікту, стратегії поведінки в конфліктній ситуації та технології розв'язання конфлікту. Дати уявлення про прийоми ведення полеміки, виробити навички ведення дискусії згідно з певними вимогами.

Завдання:

1. Конфлікт як феномен соціального явища. Види конфліктів.
2. Структурна модель конфлікту, границі конфлікту, функції конфліктів.
3. Об'єктивні і суб'єктивні причини конфліктів, етапи і фази конфлікту.
3. Сутність керування конфліктами та їх діагностика. Методи регулювання конфліктів.
4. Моделі і стилі виходу з конфлікту.
5. Технології попередження конфліктів.

Форма і метод контролю: підготовка до участі у дискусії, аналіз матеріалів політичних дискусій.

Тестові завдання.

1. Встановіть відповідність стратегії поведінки в конфлікті висловлюванню про неї:
 - а) єдиний виграш, який дає ця стратегія - це відхід від неприємних конфліктних переживань
 - б) ця стратегія зазвичай використовується, якщо збереження стосунків цінується вище, ніж власні інтереси
 - в) людина прагне до максимального задоволення власних інтересів, ігноруючи бажання партнера
 - г) людина прагне досягти максимально можливого задоволення інтересів як для себе, та і для партнера;
 - д) доводиться щось жертвувати, щоб вирішив конфліктну ситуацію.
- 1 - конкуренція, 2 - пристосування, 3 - компроміс, 4 - уникнення, 5 – співпраця.
2. Слово “конфлікт” перекладається з латинської мови:
 - а) зіткнення;
 - б) конфронтація;
 - в) суперечність;
 - г) зацікавленість.
3. Основним змістом конфлікту є:
 - а) зіткнення інтересів;
 - б) зіткнення потреб;
 - в) конфліктна взаємодія;
 - г) бажання поспілкуватися.
4. Завершення конфлікту, досягнуте на основі взаємних поступок називається:
 - а) консенсус;
 - б) інцидент;
 - в) договір;
 - г) компроміс.
5. Сенситивність — це:
 - а) міра чутливості до явищ дійсності, до яких людина має стосунок;
 - б) міра чутливості до явищ свідомості, до яких людина має стосунок;

- в) міра чутливості до явищ підсвідомості, до яких людина має стосунок;
- г) міра чутливості до емоційно-вольових явищ, до яких людина має стосунок.
- 6. Виберіть адекватний варіант поведінки в трансакції Дорослого
 - а) працює з інформацією, аналізує, говорить на рівних
 - б) керує, контролює
 - в) підкорюється, прояви почуття вини
- 7) Найбільш продуктивним для вирішення стереотипних конфліктів в службових відносинах є підтримка транс акту
 - а) Батьки -----батьки;
 - б) Дорослий- дорослий;
 - в) Дитина-----дитина.
- 8)З точки зору трансактного аналізу до конфліктогенів можна віднести:
 - а) пересічні трансакції;
 - б) приєднання;
 - в) паралельні трансакції.
- 9.Фрустраційна реакція на конфлікт приводить людину до:
 - а) агресії на себе;
 - б) агресії на інших;
 - в) негативних реакцій;
 - г) позитивних реакцій;
 - д) всі відповіді невірні.
- 10 Стратегії суперництва
 - а) ведуть до ескалації конфлікту;
 - б) характеризують людину як егоїста;
 - в) конструктивно вирішують конфлікт.

Творчі завдання

- 1.Презентуйте методи захисту від маніпуляції.
- 2.Поясніть виникнення конфлікту при перехресних трансакціях.
- 3.Як пов'язані етапи, фази конфлікту та можливості його врегулювання?
4. Які види діяльності включає в себе управління конфліктами і як вони пов'язані з етапами конфлікту?
5. Охарактеризуйте умови, за яких учасник конфлікту обирає: стиль боротьби; стиль відходу, стиль компромісу, стиль поступки; стиль співпраці.
6. Визначте відповідність і розкрийте зміст способів розв'язання внутрішньоособистісних конфліктів. Наведіть персональні методи управління конфліктами.
7. Сформулюйте основні напрями профілактики конфліктів в організації

Література: [3], [13], [21].

Змістовний модуль 4 Психологія діяльності та безпеки як галузь психологічного знання

ТЕМА 15.

***Діяльність як психологічний феномен. Психологія безпеки.
Поведінка у екстремальній ситуації***

Обсяг: 4 /5 годин

Мета: сформувати поняття про діяльність як психологічний феномен, професійну діяльність, індивідуальний стиль діяльності, розглянути поняття психологія безпеки та особливості поведінки у екстремальній ситуації.

Завдання:

1.Розкрити питання:

- Загальна характеристика профпридатності.
- Ознаки індивідуального стилю діяльності.
- Професійне вигорання.

2. Підготувати повідомлення на тему:

- Психологічна професіографія.
- Психодіагностика індивідуального стилю діяльності.

3. Визначити сферу власних інтересів за допомогою диференційовано – діагностичного опитувальника (за С.А. Клімовим) і порівняйте результати тестування з власним професійним вибором.

4. Суб'єктивні умови безпеки. Людський фактор забезпечення безпеки в трудовій діяльності.

5. Фактори, що підвищують схильність небезпеки.

6. Психологія поведінки у екстремальній ситуації.

Форма і метод контролю: дослідження питань теми, проведення письмового аналізу організаційно-психологічної структури будь-якої діяльності за власним вибором, складення алгоритму поведінки в екстремальній ситуації.

Тестові завдання.

1.Усвідомлений образ передбачуваного результату діяльності, носить назву:

- а)потреба;
- б) мотив діяльності;
- в) мета діяльності;
- г)завдання діяльності.

2. Основні види діяльності, властиві усім людям, - це:

- а) праця, гра;
- б) гра, учіння, праця;
- г) гра, учіння;
- д) праця, учіння.

3. В ієрархічну будову діяльності, за О.М.Леонтьєвим, входить:

- а) 1 рівень особливих видів діяльності та рівень дій;
- б) 2 рівень дій та рівень операцій;
- в) 3 рівень особливих видів діяльності та рівень психофізіологічних функцій;
- г) 4 рівень особливих видів діяльності, рівень дій, рівень операцій, рівень психофізіологічних функцій.

4. Вид діяльності, пов'язаний з набуттям людиною знань, умінь, навичок, носить назву:

- а) учіння;

- б) гра;
 - в) гра і праця;
 - г) праця.
5. Мотив, який запускає діяльність людини, носить назву:
- а) провідний;
 - б) другорядний;
 - в) свідомий;
 - г) несвідомий.
6. Гра є провідним видом діяльності у:
- а) молодших школярів;
 - б) підлітків;
 - в) дошкільників;
 - г) молодших школярів та підлітків.
7. Психологічна теорія діяльності розвивалась такими вченими:
- а) Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн;
 - б) О.М.Леонт'єв, О.Р.Лурія;
 - в) А.В.Запорожець, П.Я.Гальперін;
 - г) і 1, і 2, і 3.
8. До якої групи неусвідомлюваних психічних процесів відносять помилкові дії?
- а) неусвідомлювані механізми свідомих дій;
 - б) «надсвідомі» процеси;
 - в) неусвідомлювані спонукання свідомих дій;
 - г) 1 і 2.

Творчі завдання

1. Проведіть письмовий аналіз (виділивши і охарактеризувавши основні елементи) організаційно-психологічної структури будь-якої діяльності за власним вибором (наприклад, ігрової, спортивної, навчальної тощо).
2. Складіть алгоритм поведінки в екстремальній ситуації.

Література: [8], [10], [17], [21], [22].

ТЕМА 16.

Проблема штучного інтелекту. Етичний аспект

Обсяг: 2/5 годин

Мета: Розглянути питання взаємозв'язку штучного інтелекту і психології.

Завдання:

1. Історія наукових досліджень в галузі штучного інтелекту.
2. Основні напрямки досліджень у сфері штучного інтелекту.
3. Штучний інтелект і теоретичні проблеми психології.

Форма і метод контролю: підготовка виступу на практичному занятті, підготовка до обговорення теми.

Творчі завдання

1. Чи можуть обчислювальні машини або роботи мислити?
2. Чи збігаються поняття "мислення" та інтелект"?
3. Чим відрізняються інтуїтивне та дискурсивне мислення?
4. Якими є основні інтелектуальні властивості творчої особистості?
5. Що таке штучний інтелект? Як він пов'язаний з психологією?

Література: [10], [17], [21].

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Варій М. Й. Психологія особистості : навч. посіб. / М. Й. Варій. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 592 с.
2. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию : курс лекций / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М. : ЧеРо, 1996. – 320 с.
3. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. - СПб.: Питер, 2000. – 205 с.
4. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. - СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
5. Еникеев М.И. Общая и социальная психология / М.И. Еникеев. – М.: НОРМА-ИНФРА М, 2000. – 624 с.
7. Загальна психологія: підручник / за заг. ред. С. Д. Максименка. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 704 с.
8. Козаков В. А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : підручник / В. А. Козаков : у 2 ч. – Ч. 1. Психологія суб'єкта діяльності. – К. : КНЕУ, 2000. – 243 с.
9. Кросс-культурна психологія. Исследования и применение / Д. Берри, А. Пуртинга, М. Сигалл, П. Дасен. - Харьков: Изд-во «Гуманитарный центр», 2007. – 560 с.
10. Максименко С. Д. Генгега здійснення особистості / С. Д. Максименко. - К.: Вид-во ТОВ «КММ», 2006. – 240 с.
11. Максименко С. Д. Психологія особистості / С. Д. Максименко, К. С. Максименко, М. В. Папуча. - К.: Вид-во ТОВ «КММ», 2007. – 296 с.
12. Моляко В.А. Творческая конструкторология (пролегомены) / С. Д. Максименко. – К.: Освіта України, 2007. – 388 с.
13. Москаленко В.В. Соціальна психологія / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
14. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд. – К.: Вища школа, 2000. – 480 с.
15. Орбан - Ламбрик Л.Е. Соціальна психологія у 2 кн. Кн. 2. / Л.Е. Орбан – Ламбрик. – К.: Либідь, 2006. – 560 с.
16. Партико Т. Б. Курс загальної психології : навч. посіб. / Т. Б. Партико. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 208 с.
17. Психологія здоров'я: учеб. для вузов / под ред. Г. С. Никифорова. – СПб.: Питер, 2003. – 608 с.

18. Психология человека от рождения до смерти / под. ред. А.А. Реана. – СПб.: Прайм –ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с.
19. Романовська Л. І. Диференційна психологія / Л. І. Романовська, Л. О. Подкоритова – Львів : Новий світ – 2000, 2008. – 236 с.
20. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 672 с.
21. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості / Т. М. Титаренко. – К.: Марич, 2009. – 232 с.
22. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – 2-е изд. – СПб.: Питер; М.: Смысл, 2003. – 850 с.
23. Хрестоматия по общей психологии : психология памяти / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В. Я. Романова. – 3-е изд. – М. : ЧеРо, 2002. – 816 с.
24. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування / І. М. Цимбалюк. - К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.
25. Чудаєва Н. В. Емоційний світ людини: навч.-метод. посібник / Н.В.Чудаєва, Г.О.Шулдик. – Умань: Софія, 2008. – 127 с.
26. Шапарь В. Б. Практическая психология: инструментарий / В.Б.Шапарь. – Изд. 3-е. – Ростов н/Д. : Феникс, 2005. – 768 с.